

Notitie

Onderwerp: reactie op vragen B. v. Adrichem (17 mei) t.b.v. de ontheffingaanvraag i.h.k.v. de Wet natuurbescherming voor Stadsblokken-Meinerswijk
 Projectnummer: 360176
 Datum: 14-06-2018

Onderstaande zijn de vragen van Bert van Adrichem herhaald en zijn deze puntsgewijs beantwoord.

Er is aangegeven dat er een nest van Ooievaar is. Waar is dat en wat zijn de effecten?

Het nest van de ooievaars is gelegen op het dak van de steenfabriek Elden (zie afbeelding). Het nest ligt buiten de invloedsfeer van de ontwikkeling. De locatie is één van de drukste in het natuurontwikkelingsgebied. Dit deert de vogels echter niet. Nest is dit seizoen niet in gebruik genomen.

Figuur 1. Gele cirkel betreft de locatie waar het nest aanwezig is. In volgende afbeelding wordt een detail van de locatie weergegeven.

Figuur 2. Detail van de locatie, met in de gele cirkel het nest weergegeven.

Het foerageergebied van Watervleermuis wordt verstoord. Kan dit worden voorkomen?

De watervleermuis foerageert in de voormalige ASM-haven. Dit is de enige plek waar de soort binnen het plangebied foeragerend is waargenomen. Juist rondom deze oude haven voorziet de ontwikkeling in enkele gebouwen en activiteiten. Het volledig voorkomen van verstoring is hier niet mogelijk, omdat enige verlichting vanuit de gebouwen en rondom aanwezig zal zijn. Wel worden er eisen gesteld aan openbare verlichting, die vleermuisvriendelijk zal zijn en niet mag uitstralen, zodat verstoring tot een minimum beperkt blijft. Voor de watervleermuis betekent dit dat er lokaal beperkte verstoring zal optreden. Hierdoor kan het foerageergebied ter plaatse minder geschikt worden. Uit onderzoek (Koorevaar, 2011) blijkt dat de watervleermuis ook foerageert op de grote plassen in het te behouden natuurgebied Meinerswijk. Daarbuiten foerageert de soort ook op de nieuwe vijver in de wijk Malburgen-west, Immerlooplas en de nevengeul bij De Bakenhof (De Groene Ruimte, 2017). Op korte afstand van de Haven van Coers zijn zeer veel alternatieve locaties. Er is derhalve geen sprake van essentieel foerageergebied bij de haven van Coers.

Er wordt mogelijk een ontsluitingsweg gemaakt door bosgebied met effect op nest Havik en mogelijk vleermuizen. Wanneer is bekend hoe de ontsluitingsweg komt te liggen? Hoe worden de effecten voor Havik gemitigeerd? Wanneer wordt onderzoek naar vleermuizen gedaan?

Dit seizoen wordt nader onderzoek op deze locatie uitgevoerd. Hieruit zal blijken welke effecten aan de orde zijn en hoe deze gemitigeerd kunnen worden.

Wat zijn de effecten van de festivals?

Voor de effecten van de festivals wordt verwezen naar de Passende Beoordeling (Broier, 2017). Voor andere soorten gelden geen significante effecten, of kan voorkomen worden dat hierop effecten ontstaan (bijvoorbeeld door het tijdig (buiten het broedseizoen) uitmaaien van het festivalterrein.

De effecten van extra loslopende honden en katten in het natuurdeel van Meinerswijk kunnen enorm zijn. Hoe kunnen we dit tegengaan?

De aanleg van een nevengeul zorgt ervoor dat het ontwikkelingsgebied Meinerswijk straks een eiland wordt, met slechts twee toegangslocatie (een hoofdtoegang aan de oostzijde en een fiets- en wandelpad via een brug aan de westzijde). Het merendeel van het eiland is straks omgeven door open water, wat zorgt voor een natuurlijke barrière. De kans dat honden en katten hierdoor het natuurdeel Meinerswijk inlopen wordt op deze manier sterk beperkt.

Meinerswijk is reeds voorzien van gebiedsregels en deze worden ook toegepast op de nieuwe natuurdelen. Dit houdt o.a. dat het park alleen vrij toegankelijk is op wegen en paden, men zich er alleen tussen zonsopkomst en zonsondergang mag ophouden en dat honden niet het gebied in mogen, ook niet wanneer aangelijnd. Door dergelijke regels voor het gebied te hebben kan hierop gehandhaafd worden door de beheerder.

Kan per belang een onderbouwing worden gegeven?

De ontheffing wordt aangevraagd voor onderstaande belangen.

Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis

Artikel 3.5 en/of artikel 3.6 lid 2 (soorten Habitatrichtlijn, Bern of Bonn):

(i) Ter bescherming van wilde flora of fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.

Toelichting belang: De ontwikkeling van Stadsblokken-Meinerswijk is een grote gebiedsopgave, waarin meerdere opgave liggen. Hij is nodig voor rivierveiligheid (Ruimte voor de Rivier project), voor het beschermen en versterken van natuur- en landschappelijke waarden (waaronder het Gelders Natuurnetwerk), voor het beleefbaar maken van cultuurhistorie, het vergroten van recreatieve mogelijkheden en het verbinden van het gebied met de stad. Een en ander hierover staat beschreven in hoofdstuk 1.1 Aanleiding en achtergrond, van het Activiteitenplan beschermde soorten, in de Gebiedsvisie Stadsblokken Meinerswijk van 2012 en in het Masterplan Stadsblokken-Meinerswijk Eilanden 3. In het natuurgebied Meinerswijk komen verschillende beschermde soorten voor. In de te ontwikkelen gebieden is dit ook het geval, al is het aantal beschermde soorten hier relatief

laag en komen zij eveneens in lage dichtheden voor. Dit heeft te maken met de nu grotendeels ongeschiktheid van het gebied nu.

De gewone dwergvleermuis is een typische stadsbewoner en maakt voor zijn verblijven vrijwel altijd gebruik van gebouwen. In Meinerswijk en Stadsblokken zijn nu een beperkt aantal gebouwen aanwezig, waarvan deze grotendeels ongeschikt voor de soort zijn gebleken. Dit betreffen veelal de oude hallen en bedrijfspanden die onvoldoende buffering hebben en daardoor een ongunstig klimaat als verblijf voor vleermuizen. Er is derhalve weinig potentie voor de soort. Met het voornemen natuurinclusief te ontwikkelen wordt nieuwbouw geschikt voor vleermuizen gemaakt. De dwergvleermuis profiteert hier optimaal van. Er komen in de gebieden meer mogelijke verblijven voor de soort, vanwaar de verwachting is dat deze in aantal zal toenemen. Er zijn reeds voldoende mogelijkheden om te foerageren, vanwaar een groter aantal dieren ook mogelijk is. Bovendien wordt er met de inrichting van het terrein rekening gehouden met het groene karakter. Deze wordt versterkt en er komt nieuwe natuur bij. De gewone dwergvleermuis kan hierdoor optimaal gebruik maken van deze nieuwe en verbeterde leefomgeving. Wel moeten daarvoor eerst maatregelen genomen worden die effect op de soort hebben, zoals sloop van gebouwen. Hiervoor worden mitigerende maatregelen getroffen.

De ruige dwergvleermuis bewoont hoofdzakelijk boomholtes. In het gebied zijn weinig geschikte bomen hiervoor aanwezig. De ontwikkeling voorziet in het verbeteren van de groene leefomgeving, met meer bomen en ook ooibos. Voor de soort komt meer leefgebied ter beschikking, met een groter aandeel mogelijke verblijven. Wel moet daarvoor eerst werkzaamheden uitgevoerd worden, waardoor de soort mogelijk zijn huidige verblijf zal verlaten. Hiervoor worden mitigerende maatregelen getroffen.

(iii) De volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Toelichting belang:

Stadsblokken is een desolaat gebied. Er is nauwelijks controle en sprake van verhoogde criminaliteit. De locatie is sociaal onveilig; er wordt drugs gebruikt en er zijn hangplekken. Meinerswijk is grotendeels ontoegankelijk en maakt een verlaten indruk. Panden zijn vaak in slechte staat, met afhangende daklijsten en/of gaten in dakpannen, en bovendien niet geïsoleerd. Meinerswijk is tevens afgesloten gebied. Ontoegankelijk, maar gelegen te midden van Arnhem. Beide gebieden maken al jarenlang geen vooruitgang. Ze staan stil in de tijd en verpauperen. De voorgenomen ontwikkeling voorziet in verbetering van deze plek door rivier, natuur, cultuur, recreatie en wonen bijeen te brengen. De gebieden worden hierdoor in alle opzichten beter. Er komt meer ruimte voor de rivier waardoor de flessenhals in Arnhem veiliger wordt, er komt meer natuur bij met echte riviernatuur (stroomdalgraslanden, vochtige hooilanden, ooibos) maar ook stadsnatuur, er is ruimte voor cultuur en evenementen, men kan op plekken recreëren en door woonfuncties is er sociale controle, stopt de verpaupering, ontwikkeld stadsnatuur (door natuurinclusief te bouwen), wordt duurzaam gebouwd en wordt bijgedragen aan het tekort aan woningen in de regio. Deze woningen zijn nodig om de kosten te dekken van de gebiedsontwikkeling.

Meervleermuis, watervleermuis

Artikel 3.5 en/of artikel 3.6 lid 2 (soorten Habitatrichtlijn, Bern of Bonn):

(i) Ter bescherming van wilde flora of fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.

Toelichting belang: meervleermuis heeft geen verblijven in Meinerswijk of Stadsblokken. Wel heeft de soort een vliegrouete over de Nederrijn, waarop mogelijke effecten zijn. De ontwikkeling van Stadsblokken-Meinerswijk voorziet in een de ontwikkeling van nieuwe natuur, bestemd als Geldersnatuur Netwerk. Door nieuwe natuur te creëren wordt de nevengeul en Meinerswijk beter geschikt voor de soort, waardoor deze op locatie alternatieven vliegrouetes heeft en ook foerageergebied krijgt. Tegelijkertijd wordt het groen langs de oever van de Nederrijn versterkt, waardoor de vliegrouete geschikt blijft. De ontwikkeling heeft wel tijd nodig, waardoor een beperkte verstoring mogelijk is. Deze effecten worden gemitigeerd door vleermuisvriendelijke verlichting, een onbebouwde buffer tot aan de waterkant en het afschermen van uitstralende verlichting. De watervleermuis foerageert bij de oude ASM-haven, maar komt ook op andere plekken in de omgeving voor. De ontwikkeling voorziet in nieuwe natuur en nevengeul, waardoor deze soort meer foerageergebied ter beschikking krijgt. Ook komt er meer ooibos en bomen, waarin de soort in de toekomst mogelijk nieuwe verblijfsfunctie in het gebied krijgt (dit is nu niet het geval). Dit gaat mogelijk wel ten koste van de geschiktheid van de ASM-haven, omdat hier ontwikkeld wordt. Die bouw van woningen is mede nodig om andere deze natuurontwikkeling te financieren.

Steenmarter

Artikel 3.10 (andere beschermde soorten):

(i) Ter bescherming van wilde flora of fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.

Toelichting belang: de ontwikkelgebieden behoren tot het leefgebied van de steenmarter. De soort stelt relatief weinig eisen aan zijn verblijf. Belangrijk is dat de soort kan wegkruipen onder bijvoorbeeld dood hout, of in holen. De ontwikkeling voorziet in meer natuur en bos. Er komt meer foerageergebied voor de soort en er is meer potentie voor verblijven. Omdat echter voor de bouw ook gebieden tijdelijk ongeschikt raken moet de soort mogelijk uitwijken. De territoria zijn dusdanig groot dat dit ook mogelijk is. Toch worden ook mitigerende maatregelen genomen, om effecten ook daadwerkelijk zoveel mogelijk te voorkomen.

Op den duur blijven Meinerswijk en Stadsblokken geschikt op te foerageren. Met de aanleg van de nieuwe natuur en mitigerende maatregelen zal netto de natuurwaarde van het gebied voor de soort toenemen.

(ii) De volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Toelichting belang: idem belang (iii) gewone dwergvleermuis.

(v) In het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied.

Toelichting belang: idem belang (iii) gewone dwergvleermuis.

(ix) Algemeen belang.

Toelichting belang: idem belangen gewone dwergvleermuis.

Huismus en havik

Artikel 3.1 of artikel 3.2 lid 6 (vogels):
(iii) *Ter bescherming van flora of fauna*

Toelichting belang: idem belang (i) gewone dwergvleermuis. In aanvulling daarop zal voor de huismus, waarvoor nu weinig potentie in het gebied aanwezig is, natuurinclusief ontwikkeld worden. Er komt meer nestgelegenheid voor de soort en de kwaliteit van het leefgebied vergroot (o.a. door nieuwe natuur) en verbeterend.

Voor havik geldt dat een deel van zijn leefgebied mogelijk verstoord wordt, maar dat de soort baat heeft bij de ontwikkeling van nieuwe, hoogwaardige natuur. De Ausgangssituatie voor de soort verbeterd. Tijdens de ontwikkeling is er tevens de ruimte om binnen het broedterritorium andere nestlocaties te gebruiken, waardoor effecten relatief beperkt blijven.

Rugstreeppad

Artikel 3.5 en/of artikel 3.6 lid 2 (soorten Habitatrichtlijn, Bern of Bonn):

(i) *Ter bescherming van wilde flora of fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.*

Toelichting belang: idem belang (i) gewone dwergvleermuis. In aanvulling daarop is de rugstreeppad gebaat bij dynamische riviernatuur. Door de nieuwe nevengeul en de werkzaamheden wordt dynamiek toegevoegd. De ontwikkeling laat riviernatuur zijn gang gaan, waardoor processen zoals sedimentatie en erosie het leefgebied van de soort telkens weer 'vernieuwen'. Meinerseiland wordt tevens verhoogd aangelegd, waardoor niet alleen de bewoners, maar ook de rugstreeppad kan genieten van de hoogwaterveilige zone (die noodzakelijk is voor overwintering). Hoewel de soort niet is aangetroffen tijdens het veldwerk wordt verwacht dat de ontwikkeling zelf een aanjager voor de soort is, en deze snel het gebied kan koloniseren. Om negatieve effecten tijdens de uitvoering te voorkomen worden mitigerende maatregelen getroffen.

(iii) *De volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.*

Toelichting belang: idem belang (iii) gewone dwergvleermuis.

Er zijn een aantal kaarten nodig om in de vergunning bij te voegen:

- *kaart aanvraag (er is een complete kaart nodig met het gebied waarvoor de aanvraag geldt. Naar aanleiding van een goede kaart heb ik mogelijk aanvullende vragen want nu weet ik nog niet precies wat er is aangevraagd.)*
- *kaart van potentieel leefgebied Rivierrombout,*
- *kaart van plaatsing nestkasten Huismus (er wordt verwezen naar een kaart van de vleermuizen maar die komt niet overeen met huismussen).*

De kaarten zijn opgenomen in de bijlagen aan het eind van dit document.

Met betrekking tot het leefgebied is aangegeven waar zandstrandjes zijn en larven tot ontwikkeling kunnen komen. Imago's zijn niet honkvast en zwermen door heel het rivierengebied. Dit is niet aangegeven op de kaart.

Met betrekking tot het derde punt het volgende. De gebouwen waaraan vleermuiskasten worden opgehangen zijn gelijk aan de gebouwen waaraan mussenkasten opgehangen dienen te worden. Dit zijn tevens de enige gebouwen die behouden blijven. De kaart waarna

verwezen wordt met klopt derhalve. Het gaat hierbij uitsluitend om de rode cirkels. De gele cirkels geven bomen weer, die voor ruige dwergvleermuis relevant zijn. Hieraan worden geen mussenkasten aangebracht.

*Voor de aanvrager ontheffing en vergunning voor Meervleermuis heb ik het volgende:
Om de effecten op Meervleermuis te beperken wordt het een en ander vastgelegd in het bestemmingsplan. Zoals je hebt aangegeven, wordt er nog gewerkt aan het bestemmingsplan. Als dit gereed is dan moet ik dat nog toetsen.*

-

Nog een extra vraag over een mogelijk positief effect. Is het mogelijk en reeel dat de Meervleermuis gebruik gaat maken van een verblijfplaats die wordt gecreeerd in de nieuwbouw. Als het daar voor geschikt zou kunnen zijn dan kan dat worden benoemd.

Op basis van bekende vleermuisverblijven van meervleermuis is het niet heel waarschijnlijk dat deze soort gebruik zal maken van de nieuwbouw. De soort gebruikt vooral vorstvrije, koele, vochtige ruimtes, zoals bunkers, ijskelders, kelders en grotten op de Veluwe. De verblijven hebben variatie in temperaturen, zijn doorgans vrij tochtig en zijn veelal onverstoorde. Het type verblijf wordt niet snel verwacht in het plangebied al kan dit niet op voorhand uitgesloten worden. Er is een geringe potentie voor de soort en waar mogelijk wordt deze benut. Deze details zijn echter nog niet bekend.

Verantwoording

Titel	reactie op vragen B. v. Adrichem (17 mei) t.b.v. de ontheffingaanvraag i.h.k.v. de Wet natuurbescherming voor Stadsblokken-Meinerswijk
Projectnummer	360176
Referentienummer	20180614_YH_SBMW reactie op vragen oWnb
Revisie	D
Datum	14-06-2018
Auteur	Yann Horstink
E-mailadres	yann.horstink@sweco.nl

Bijlage 1. Aanvraaggebieden (omkaderde gebieden)

Bijlage 2. Potentieel leefgebied rivierrombout (rode stip waarneming huidje)

